

Májusi esők tengere

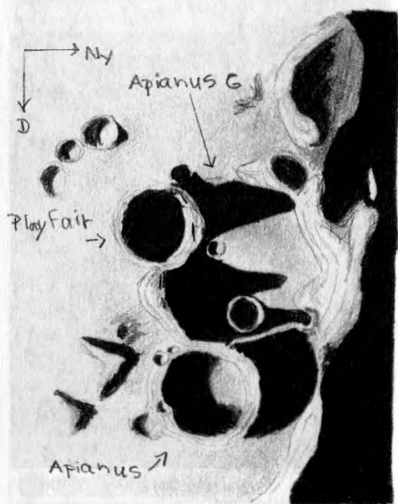
Sajnos ez a május nem kedvezett az észleléseknek, mert szinte hihetetlen, de alig volt alkalmunk akár csak megpillantani is szeretett égitestünket. Azért néhány észlelés készült ebben a hónapban is. A most bemutatandó rajzok jelentős hányada nem is májusban, hanem még áprilisban készült.

Rieth Anna az Archimedes–Arisztillus–Autolycus-kráterhármáról készített rajzot, melyet külön cikkben mutatunk be. Anna háromféleképpen is kidolgozta az észlelést, először hagyományosan fehér papírra grafitceruzával, majd fekete kartonra fehér ceruzával és végül még rézkarc-technikával is. Akik részt vettek az április 12-i Holdészlelők találkozásán, azok láthatták Velkei Szabolcs negatív (feketére fehérrel) technikával készült rajzát a Bullialdus-kráterről. A találkozón is kiderült, és Anna rajza is igazolja, hogy ennek a módszernek éppen olyan létjogosultsága van, mint a hagyományos rajztechnikának.

A bósi (Szlovákia) Puha Emil egyre szebb rajzokat készít kis refraktorával. Most két észlelését mutatnánk be, melyek közül az egyik még áprilisban készült. Emil éppen a Holdészlelők találkozásának estéjén észlelte az Apianus–Playfair-kráterkettőst, amely nem is olyan könnyű rajztéma. Az észlelés zenittükörrel készült, ezért a kelet/nyugat felcserélődött. Május 9-én a Gutenberg-kráter sikerült papírra vetnie. Ez az öreg romkráter a Hold egyik legizgalmasabb területén, a Mare Fecunditatis keleti szélén található. A krátert egy rianás is kettészeli, de ezt egy 7 centis kisrefraktor még nem mutatja meg.

Szítkay Gábor, Koch Barnabás és Éder Iván közös munkáját a képmellékletben láthatjuk. A holdfelszín különböző anyagait kiemelő színek „előcsalogatásáról” a Meteor 2006/7–8. számában írtunk, Csongrádi Zoltán és Ladányi Tamás Színes a Hold! című cikke a 79. oldalon jelent meg.

Észlelő	Észl.	Műszer
Kárpáti Ádám	2	10 L
Megyes István	2	10 L
Puha Emil	3	7 L
Rieth Anna	1	6 L
Szendrői Szabolcs	1	15 MN
Szítkay–Koch–Éder	1	15,5 L
Tóth Marietta	1	8 L

Az Apianus- és a Playfair-kráter. A rajzot Puha Emil készítette egy 70/700-as refraktorral, 168x-os nagyítással, április 12-én 22:40–23:40 UT között

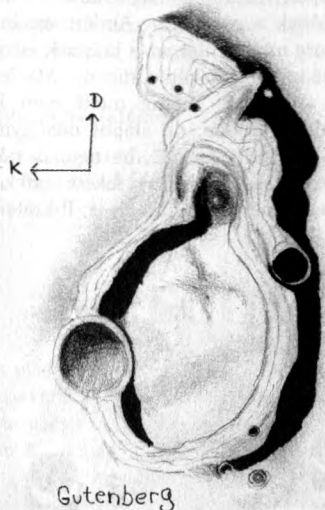
Gutenberg-kráter

2008.05.09. 21:45–23:15 UT, 70/700 refraktor, S: 9, T: 5, Colongitudo: 325,9°

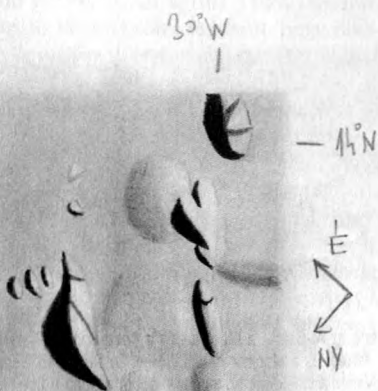
168x: Viszonylag nagy, elnyúlt alakú kráter. Déli irányban egy magaslat látható és egy hosszú hegylánc. Keleten egy nagyobb kráter helyezkedik el a Gutenberg falában. Nagyon jól kivehető a Gutenberg központi hegykúpja is. (Puha Emil)

Kárpáti Ádám két észleléssel jelentkezett, melyeket a 100/1000-es TAL-refraktorával végzett Törökbálintról. Kiváló észlelőnk

május 15-én a Milichius-krátertól északra fekvő hatalmas kiterjedésű dómmező egy részletét örökítette meg. A rajz tulajdonképpen a Tobias Mayer α és a ζ jelű hegyek által határolt területről készült, ahol egymás hegyén-hátán találhatjuk a dómokat.

Ilyennek látta Puha Emil a Gutenberg-krátert kis refraktorával

A Milichius-krátertől északra, a Tobias α és ζ -hegyek között fekvő dómok. (Kárpáti Ádám rajza)

A Tobias α - és ζ -hegyek között fekvő dómok

2008.05.15. 20:10–20:48 UT, 100/1000 refraktor, S: 3–4, T: 4, Colongitudo: 38,2°

200x: Nagyon izgalmas terület, hegyekkel tagolva és több dómmal. A legkönnyebben látszó dóm egy szív alakú hegy (ζ) mellett van közvetlenül, mely utóbbi részben elfedi a dómot. Ez a legészakabbra fekvő dóm. Ettől a hegytől délre, egy hosszúkás, keskeny hegy látszik. Déli végénél két dóm fekszik, a hegy végénél lévő dóm a könnyebben észrevehető. Látszik még egy negyedik dóm is, ez közvetlenül a hegy nyugati oldalánál van, alig látszik, csak egy kerek, sötétebb foltként érzékelhető. Igazából a térkép alapján látszik, hogy dóm, térkép nélkül könnyű elsiklani fölötte. A Mondatlas jelöl még néhány dómot a területen, de ezeket nem sikerült felfedeznem.

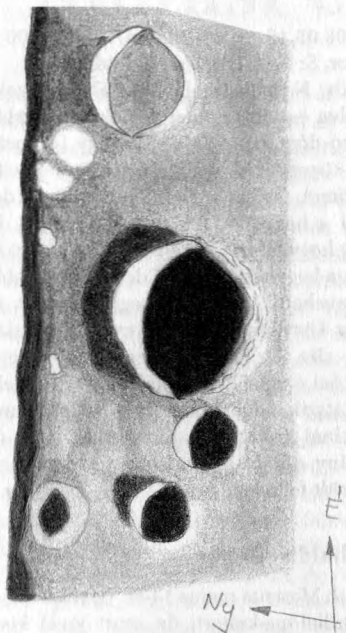
Bullialdus-kráter

Tóth Marietta május 14-én újfent lerajzolta a Bullialdus-krátert, de most jóval kisebb colongitudónál, mint tavaly augusztusban. A használt műszer és nagyítás ugyanaz volt, mint akkor, és a lerajzolt terület nagysága is hajszálpontosan megegyezik a kilenc hónappal ezelőttivel.

2008.05.14. 19:30–20:07 UT, 80/400 refraktor, S: 4, T: 3, Colongitudo: 25,7°

80x: Kiszemelt objektumom újra a Bullialdus-kráter és környéke, amely egyben legelső Hold-rajzom anyaga. A fény-árnyék viszonyok (talán a terminátor közelsége miatt) most sokkal izgalmasabbá varázsolták ezt a területet, ezért gondoltam, hogy teszek még egy kísérletet a megörökítésére. A légkör elég nyugtalan, ezért nehéz rajzolni. A Bullialdus-kráter központi csúcsa egyáltalán nem látható, ugyanakkor a kráter keleti, külső peremének gyűrű szerkezete időnként jól kivehető. A Nap sugarai alacsonyabb szögben érik a Hold felszínét, ezért az árnyékok elnyúltak. Ezzel szemben a déli irányban fekvő A-kráterről vetődő árnyékot nem láttam. Érdekes látvány, ahogy a König-

kráter szinte beleolvad a terminátorba (Tóth Marietta).

Tóth Marietta ilyennek látta a Bullialdus-krátert, a kis 80/400-as refraktorával

Ajánlati észlelések

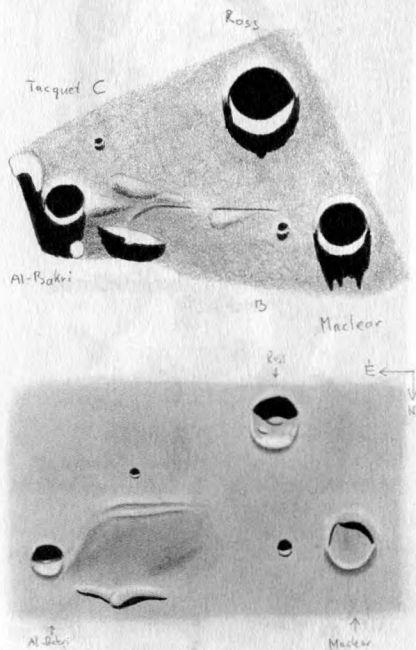
A múlt hónapban már megjelent egy leírás az ajánlati területről Horváth László István tollából. Most két hagyományos rajzos-leírásos észlelést is be tudunk mutatni. Az elsőt a rovatvezető végezte még április 11-én, a másodikat Kárpáti Ádám, éppen egy lunációval később, valamivel magasabb napállásnál.

Al-Bakri-, Maclear- és Ross-kráter és a Maclear-rianás

2008.04.11. 17:48–18:05 UT, 200/2470 refraktor, S: 5, T: 4, Colongitudo: 341,6°

206x: Az Al-Bakri-, a Maclear- és a Ross-kráter közel derékszögű háromszöget alkotnak, a Plinius-krátertől délre, a Mare Fecunditatis északnyugati szélén. Egészen jelentéktelen, közepes méretű kráterek, leg-

nagyobb közülük a Ross, a maga 26 km-es átmérőjével. Mivel a terminátor még elég közel jár, a kráterek belsejének nagy részét árnyék fedi és az általuk vetett árnyék is jelentős hosszúságú. Említésre érdemes a Maclear csipkézett szélű árnyéka, melynek hossza majdnem meghaladja a kráter átmérőjének a nagyságát. Amiért izgalmas számomra ez a terület, az a kráterek alkotta háromszög átfogójaként húzódó Maclear-rianás. A gyenge seeing miatt nem lát-szik valami szépen, de alapos odafigyelés mellett „megadja magát”, ha nem is teljes hosszában. Hajszálvékony fekete csíkként követhető egészen a Maclear B-kráterig. (Görgei Zoltán)

Fent: az Al-Bakri-, a Maclear- és a Ross-kráterek határolta terület és a Maclear-rianás Görgei Zoltán rajzán. Lent: ugyanez a vidék egy hónappal később, Kárpáti Ádám rajzán

2008.05.11. 19:35–20:15 UT, 100/1000 refraktor, S: 5, T: 5, Colongitudo: 349°

200x: A kiszemelt területet három kráter uralja, az Al-Bakri, a Maclear és a Ross. A Maclear feltöltött aljzatú kráter, csak a

sáncfalai vannak meg. A másik kettő kissé fiatalosabb megjelenésű központi csúcsos kráter. Az Al-Bakritól indul egy rianás, csak rövid szakaszon követhető és nagyon nehezen látszik, a rajzon kissé eltúloztam. A rianástól nyugatra eső terület némileg sötétebb a környezeténél. Itt látszik még egy kiterjesztett szárnyú madárra emlékeztető hegy is. (Kárpáti Ádám)

Digitális észlelések

Sajnos nagyon kevés digitális észlelés érkezett, viszont ezek kiváló minőségűek. Megye

István két igen szép felvételt küldött, melyeket a 100/900-as refraktorával és egy Canon EOS 350D-vel végzett, primer fókuszban. Szendrői Szabolcs 150/900-as Makszutow-Newtonjával készített egy nagyszerű holdmozaikot. A három felvételből készített mozaik nagyon jó felbontású, még a Triesnecker-rianás is kivehető a képen.

Görgei Zoltán

Honlap-ajánló

MCSE Hold Szakcsoport: hold.mcse.hu

Karcoljunk Holdat!

Az első holdrajzomat még – hol máshol – Ágasváron készítettem, immáron két éve. Azóta nem nagyon szorgoskodtam ebben a témában, ugyan időnként elnézelődtem az égen, de komolyabb észlelésem nem volt. Az elmúlt hetekben viszont egyre többször sandítottam vágyódva távcsövemre, s csak a kellő eget, időpontot és témát vártam. Mindhárom feltétel végül április 13-án teljesült, amikor is Fodor Balázs felhívott, hogy rávegyen egy szimultán észlelésre. Nem kellett sokáig győzködni...

A célpontot csak komoly nehézségek árán tudtuk kiötlölni, bármit választottunk, az a terminátor rossz oldalára esett. Végül kiegyeztünk az Archimedes-kráterben, és már rohantunk is kifelé. A kapcsolatot telefonon tartottuk, ahol többnyire az ég minőségére, a távcső származására, valamint az egyéb eszközök összetevőire tettünk erős megjegyzéseket. Az észlelést 19:15-kor (UT) kezdtem, s 20:55-kor (UT) fejeztem be.

A hatalmas lelkesedés közepette még gyorsan átfutottam a Virtual Moon Atlas nevű programban, mégis mit lehet tudni a kiszemelt „áldozatról”:

A Mare Imbrium (Esők tengere) keleti szélén fekvő Archimedes-kráter megközelítőleg 80 km átmérőjű, fala teraszos, alja lávával fel-

töltött, ezért teljesen sima. Az Archimedestől északkeletre két kisebb kráter figyelhető meg. A nagyobbiknak szembeötlő központi csúcsa van. A kisebbik kráter és az Archimedes között csapódott be egykor a Luna-2 szovjet űrszonda. A kráterektől délkeletre található hegység a Montes Appenninus része. Ennek északi részén landolt annak idején az Apollo-15 legénysége.

Odakint kellemesen hűvös, tavaszi éjszaka volt, teljesen felhőtlen éggel. A levegő kicsit remegett, de a részletek jól kivehetőek voltak. Éppen ezt megelőző éjszaka volt első negyed, így az Archimedes pontosan a terminátor határán terpeszkedett. A rajzolás során a terminátor észrevehetően elmozdult, melyre tapasztalat hiányában nem számítottam, mindez kissé felbosszantott, ezért sűrűn szidtam.

Egyébiránt büszkén feszítettem erkélyünkön kis távcsövemmel (60/700-as Bresser refraktor), melyet – valahányszor megmozdultam –, mindig elgáncsoltam, és kezhettem újra a kráter keresését. Először arra gondoltam, hogy csak magát az Archimedest rajzolom le – a 175x-ös nagyítás ehhez kiváló volt –, ám sokkal érdekesebbnek találtam, ha a környező hegyeket, egyéb alakzatokat is beleveszem. Kifejezett hát-